

D • N
16/2 1956

Skall en dom av misstag bli en dödsdom?

Ett utvisningsfall som påkallar personligt ställningstagande och tillika är av stor principiell vikt behandlades i går av utlänningsnämnden. Det gällde Paul Lahovary, som är rumänsk medborgare eller i varje fall tidigare varit det och som för omkring ett år sedan dömdes till straffarbete för olovlig underrättelseverksamhet gällande i Sverige bosatta rumäner. Lahovary, som tidigare varit bl. a. rumänsk pressattaché i Stockholm och är gift med en svenska samt med henne har flera barn, måste efter diktaturens införande i Rumänien för att få tillåtelse att resa ut ur landet och komma till Sverige förbinda sig att ge den rumänska beskickningen i Stockholm upplysningar av berört slag; han drevs också till sitt brott av fruktan för att hans i Rumänien bosatta föräldrar eljest skulle bli illa behandlade. Domen över Lahovary omfattar även utvisning, ehuru utvisning i dylika fall icke är obligatorisk. Redan för några veckor sedan påpekade vi att ett hemvändande av Lahovary med all sannolikhet vore detsamma som att sända honom till döden eller till ett långvarigt straff och att man därför — liksom av hänsyn till Lahovarys hustru och barn — måste hoppas att de svenska myndigheterna begagnade sin rätt att uppskjuta verkställigheten av utvisningsbeslutet på obestämd tid.

Utlänningsnämnden, som dock icke fattar det definitiva beslutet, har emellertid ansett att Lahovary bör utvisas, rent av utan s. k. hemlandsklausul, dvs. föreskrift om att den utvisade icke skall sändas till sitt hemland. Om detta beslut godkännes av utlänningskommissionen och efter en eventuell klagan stadfästes av regeringen, blir Lahovary alltså skickad till Rumänien, säkerligen med de ohyggliga konsekvenser som nys berördes.

Som skäl för sitt beslut åberopar utlänningsnämnden särskilt vikten av att skydda här i riket bosatta flyktingars intressen. Detta skäl är ytterligt svagt. Att Lahovary tidigare bedrivit olovlig underrättelseverksamhet för Rumänien berodde uppenbarligen på den tvångssituation i vilken han befann sig. Numera föreligger inte en sådan situation; genom sina avslöjanden under rättegången har Lahovary tvärtom kommit i en sådan ställning till sitt hemlands regering att löften och påtryckningar från denna sida måste anses utslutna eller överksamma. Lahovary har aldrig tidigare gjort sig skyldig till något brott, och det saknas varje anledning att anta att han skulle ha begått någon brottslig handling annat än i den särskilda och fruktansvärda situation i vilken han befunnit sig. Men därjämte är det tydligt att den stora publiciteten kring hans fall gör det otänkbart att hans landsmän i framtiden skulle utsätta sig för några risker, genom förbindelser med honom; spioneri mot Sverige har aldrig ifrågasatts i hans fall. De starka skälen mot en utvisning, de följer den skulle ha för Lahovary, och hänsynen till

hans hustru och barn, synes därför inte bara övervägande, utan helt avgörande.

Härtill kommer en annan lika väsentlig omständighet. Då frågan om Lahovarys utvisning efter straffets avtjänande för någon tid sedan kom före, den 24 januari, riktade huvudredaktören fil. dr. Leif Kihlberg, som var medlem av nämnden vid rättegången, en skrivelse till Lahovarys advokat, Ragnar Gottfarb, av i huvudsak följande lydelse:

"De uppgifter som jag tagit del av rörande Lahovarys fall har givit mig den bestämda uppfattningen att det vore stor orätt och en stor olycka om hans strafftid här i Sverige skulle följas av utvisning till hemlandet. De offentliga uppgifterna rörande honom visade ju redan att han vid hemkomsten skulle hotas av den svåraste behandling med hänsyn till de meddelanden som han lämnat till svenska polismyndigheter och inför rätten. Därom kan ingen tvekan råda med kännedom om praxis i Ryssland och satellitländerna. Vi skulle inte stå till svars med att låta en person som i egen skap av flykting lever i Sverige undergå ett sådant öde. Jag har hela tiden räknat med att svenska flyktingmyndigheter eller regeringen skulle sörja för att utvisningen icke verkställes.

Detta är en personlig värdjan som jag räknar med att även andra nämndemän skulle vilja instämma uti. Det är självklart att advokat Gottfarb kan begagna denna skrivelse i Er verksamhet för att skydda Eder klient mot hotet av utvisning."

Av detta brev framgår att dr. Kihlberg och antagligen andra nämndemän räknat med att utvisningsdomen icke skulle verkställas. Man har utgått från att en utvisning i fall som dessa vore praktiskt taget obligatoriskt knuten till huvuddomen men antagit att de svenska myndigheterna — i anslutning till vad som skett många gånger tidigare beträffande politiska flyktingar — inte skulle verkställa en utvisning som för den utvisade bleve liktydig med en dödsdom eller i varje fall utomordentligt hårda straff i hemlandet. Det finns därför skäl att anta att en verkställighet av utvisningen i detta fall skulle innebära att av misstag det jämförelsevis lindriga straff som svensk lag stadgar för det begångna brottet skulle förvandlas till dödsstraff.

Tillsammans blir dessa skäl mot en utvisning gripande och tvingande. Man måste begära, man måste hoppas att utlänningskommissionen eller regeringen ger Lahovary rätt att tills vidare stanna kvar i Sverige. Eljest vore en stor oförrätt begången.